

number of the park dendroflora are described. The reasons of strengthening or weakening of introduction rates are divulged. A stage of ontogenesis is listed for each introduced species in which it is now, as well as its state of life. The main areas for further work to expand the taxonomic composition of arboreal flora of the park are identified by indicators of viability and environmental resistance from a position of phytogeography.

УДК 582.635.14

Ю. О. Рум'янков

Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України

АНАЛІЗ ВИДОВОГО СКЛАДУ НАСАДЖЕНЬ РОДУ *QUERCUS* L. В НАЦІОНАЛЬНОМУ ДЕНДРОЛОГІЧНОМУ ПАРКУ «СОФІЙКА» НАН УКРАЇНИ

Проведено порівняльний аналіз морфологічних ознак між гербарними зразками наявних видів роду *Quercus* в насадженнях Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України та гербарієм з електронних джерел з наведеними описами видів в дендрологічних визначниках. Виявлено часткову невідповідність між наявним видовим складом насаджень роду *Quercus* та вказаним в довідниковому посібнику «Каталог рослин дендрологічного парку «Софіївка» НАНУ» за 2000 рік. Встановлено, що колекція видів роду *Quercus* Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАНУ складає 12 видів.

Ключові слова: види роду *Quercus* L., аналіз морфологічних ознак, гербарні зразки, дендрологічні визначники, колекція, каталог рослин.

Вступ

Рід *Quercus* нараховує за різними даними від 450 до 600 видів. У природних умовах України поширено 3, а інтродуковано 43 види.

Більшість видів роду *Quercus* є найважливішими утворювачами широколистяних лісів помірної зони Північної півкулі. Це довговічні дерева першої величини, які живуть більше 1000 років, досягаючи при цьому 50 м висоти та від 3 до 5 м в діаметрі [1, 2, 4].

Виконуючи роботи з інвентаризації багаторічних насаджень в Національному дендрологічному парку «Софіївка» НАН України була виявлена часткова невідповідність наявного видового складу насаджень роду *Quercus* L. із заявленим в довідниковому посібнику «Каталог рослин дендрологічного парку «Софіївка» НАНУ» за 2000 рік [3]. Тому детальне дослідження морфологічних особливостей видів роду *Quercus* L. на предмет видової належності є актуальним, відповідно нашою метою було визначити наявний видовий склад насаджень роду *Quercus* L. в Національному дендрологічному парку «Софіївка» НАН України».

Матеріали і методи досліджень

Об'єктами дослідження є інтродуковані та аборигенні рослини видів роду *Quercus* L. в насадженнях Національного дендропарку «Софіївка» НАН України. За даними каталогу рослин дендрологічного парку «Софіївка» за 2000 рік на його території росте 12 видів дуба: *Q. rubra* L., *Q. castaneifolia* C. A. Mey., *Q. imbricaria* Michx., *Q. libani* Oliver., *Q. macranthera* F. et. M., *Q. palustris* Muenchh., *Q. petraea* Liebl, *Q. robur* L., *Q. r. var. fastigiata*, *Q. r. var. heterophylla*, *Q. r. var. pendula*, *Q. r. var. purpureascans*.

Визначення наявних в колекції дендропарку видів виконували порівнюючи дані літературних та електронних джерел з вивченими нами морфологічними ознаками кожного з них. Морфологічні описи використані з дендрологічних посібників авторами яких були: Булигін, 1985 [1], Колесніков, 1974 [4] та довідників «Деревья и кустарники» Центрального республиканского ботанического сада, 1974 [2], «Manual of cultivated trees and shrubs hardy in North America» Rehder A., 1949 [9]. Проведено порівняльний аналіз гербарних зразків з дерев дуба

дендропарку «Софіївка» та електронних джерел: «Kew Herbarium Catalogue» [7], «Portal České flory» [8], «USDA Plants Database» [12], «Acta Plantarum» [5], «UCONN Plant Database» [11]. Латинські назви видів рослин наведені у відповідності із «The Plant List — a working list of all plant species» [10] та «Catalogue of Life: 2013 Annual Checklist indexing the world's known species» [6].

Критично опрацювавши літературні та електронні джерела щодо морфології рослин та їх гербарних зразків, виявлено, що серед 12 заявлених в каталозі рослин видів роду *Quercus* Національного дендрологічного парку «Софіївка» наявних 8:

1. *Quercus rubra* L. — Дуб червоний.
2. *Quercus castaneifolia* C. A. Mey. — Дуб каштанолистий.
3. *Quercus imbricaria* Michx. — Дуб черепитчатий.
4. *Quercus palustris* Münchh. — Дуб болотний.
5. *Quercus robur* L. — Дуб звичайний.
6. *Quercus robur* var. *fastigiata* Lam. — Дуб звичайний різновид пірамідальний
7. *Quercus robur* var. *heterophylla* (Loud.) K. Koch. — Дуб звичайний різновид різнолистий.
8. *Quercus robur* var. *pendula* (Loud) A. DC. — Дуб звичайний різновид плакучий

1. *Quercus rubra* L. — Дуб червоний [6, 10]. Цей вид було виявлено в одному екземплярі, як заявлено в каталозі у 30 кварталі «Англійський парк» та у 2, 3 і 8 кварталах в кількості більше 150 дерев [3].

Дуб червоний — листопадне дерево, в природі досягає висоти до 30 м, а діаметр стовбура від 60 до 90 см, має широко-яйцеподібну крону та мілко-розтріскану темно-буру кору. [1, 4]

Пагони блискучі, коричневі, бруньки гострі, веретеноподібні. Листки від 12 до 22 см завдовжки та від 10 до 18 см завширшки. Листкова пластинка має від 7 до 11 великих гострих лопатей та клиноподібну основу, листовий черешок до 5 см довжиною (рис. 1.).

Листок на дотик шкірястий, зверху темно-зеленого кольору, знизу світліший. Навесні в стадії формування листка його листкова пластинка зморщена, малиново-червоного кольору. Восени листки шарлахово-червоні, а на старих деревах буро-коричневі.

Жолуді дозрівають восени другого року, розміщуються на пагонах минулого року по 1–2 шт на плодоніжці, а в пазухах листків пагонів поточного року в цей час можна побачити, кулеподібні, величиною з горошину, жолуді першого року — озимі.

Зрілі жолуді овальні чи кулеподібні, від 15 до 30 мм завдовжки, з плоскою світлою основою, зверху заокруглений з коротким шипиком, світло-коричневі, блискучі. Кожен жолудь сидить у вузькій блюдцеподібній плюскі та заглиблений в ній на 1/4 або 1/3 довжини [1, 4].

Рис 1. Листки *Quercus rubra*

2. *Quercus castaneifolia* C. A. Mey. [6, 10] — Дуб каштанолистий. Цей вид, який був заявлений в каталозі в одному екземплярі на дослідно-виробничій ділянці розсадника [3], не знайдено. Проте, *Quercus castaneifolia* виявлено в двох екземплярах в кварталі № 30, на повороті від Амстердамського шлязу в «Англійський парк», під етикеткою з назвою *Quercus libani* — Дуб ліванський.

На перший погляд можна погодитись, що вище названі два види дуже схожі. Наприклад, за формою листка, яка у дуба каштанолистого варіює від овально-видовженої до видовжено-ланцетоподібної, але ліванський частіше має видовжено-ланцетоподібну форму (табл. 1); за пильчастим характером краю листової пластинки, але ліванський має на трикутних зубцях видовжені щетинки; за незначною опушеністю верхньої частини листка, але ліванський взагалі не опушений; за невеликою довжиною черешка листка, але в ліванського він децю коротший.

Проте, дуб каштанолистий все ж таки відрізняється від ліванського рядом певних морфологічних ознак. Наприклад, прилистки дуба каштанолистого залишаються біля бруньки протягом року, а у ліванського вони взагалі відсутні, дуб каштанолистий на відміну від ліванського не має по краю листка видовжених щетинок. Плоди дуба каштанолистого

сидячі, а у ліванського розміщені на товстому черешкові завдовжки 1,5 см. Плюска плоду дуба каштанолистного закриває його менше ніж до половини, а у ліванського — більше половини. Лусочки на плюсці дуба каштанолистного розташовані вільно

та загнуті назад, а у ліванського — щільно прижаті. Тому, характер названих морфологічних ознак вказує на високу ймовірність того, що два екземпляра, які ростуть в кварталі № 30 «Англійський парк» є так названий *Quercus castaneifolia*.

1. Морфологічні ознаки *Quercus castaneifolia* та *Quercus libani*

Параметри	<i>Quercus castaneifolia</i>	<i>Quercus libani</i>
Прилистки	наявні, не опадають	відсутні
Форма листка	від овально-видовженої до видовжено-ланцетоподібної	видовжено-ланцетоподібна
Кінець листка	загострений	загострений
Довжина листка, см	7–16 см	5–10 см
Основа листка	клиноподібна або закруглена	закруглена
Характер краю листка	грубо-пильчасті з загостреними зубцями	пильчасті з видовженими щетинками на кінцях трикутних зубців
Кількість жилок	6–12 пар	9–12 пар
Верх листка	злегка опушений, темно-зелений	не опушений, темно-зелений
Низ листка	сіруватий, короткоопушений або не опушений	світло-зелений, опушений по жилкам, або весь короткоопушений
Черешок листка, см	1,5–2,5	1–1,5
Черешок плоду	плід сидячий	на товстих черешках 1,5 см
Відношення плюски/плід	1/3 або 1/2	2/3
Лусочки на плюсці	вільно загнуті назад	щільно прижаті

Крім того, слід зазначити, що дуб каштанолистий в природі виростає висотою від 25 [9] до 30 м [2, 4] або навіть до 40–45 м [1] та має характерну архітектоніку крони з низьким розташуванням масивних скелетних гілок, які мають великий кут відходження, створюючи при цьому крилату шатроподібну форму крони, тоді як десятиметрове дерево дуба ліванського [2, 9] з високо піднятими скелетними гілками несе за собою досить скромні параметри крони.

Пагони *Quercus castaneifolia* на початку свого розвитку короткоопушені, згодом вони поступово втрачають своє опушення. Важливою ознакою виду є прилистки, які протягом вегетації не опадають. Навіть після листопаду, вже засохлі прилистки також тримаються біля бруньки [9].

Листки за формою варіюють від овально-видовжених до видовжено-ланцетоподібних, завдовжки від 7 до 16 см, загострені в апікальній частині, клиноподібні або закруглені в основі. Листкова пластинка з країв грубопильчаста з загостреними зубцями, темно-зелена зверху, знизу сіруватоопушена або

короткоопушена, інколи практично гола. Листок має від 6 до 12 пар жилок, черешок від 1,5 до 2,5 см (Рис. 2.). Плоди сидячі, жолудь овальний, завдовжки від 2 до 3 см, закритий на 1/3 чи 1/2 бокалоподібною плюскою, яка має загнуті назад лусочки. Древа в парку плодоносять.

Рис. 2. Листки *Quercus castaneifolia*

3. *Quercus imbricaria* Michx. [6, 10] — Дуб черепитчатий. Молоде трьохметрове дерево даного виду виявлено в кварталі № 26, зліва по шляху від кам'яного містка до гроту Фетіди, на місці заявленому в каталозі, не плодоносить.

В природі дерево виростає до 20 м [2], інколи до 30 м [9] заввишки, крона пірамідальної форми в молодому віці та круглої в дорослому [9] з дещо звисаючими на кінцях гілками [2].

Пагони тонкі та практично не опушені, світло-коричневі [9], або темно-бурі [2]. Листок видовжений, видовжено-ланцетний [9], широколанцетний або оберненояйцеподібний [2], загострений або закруглений на кінці, від 7 до 16 см завдовжки, 2–6 см завширшки. Листкова пластинка із хвилястими краями, темно-зелена та не опушена зверху (рис. 3.), знизу світло-зелена або із коричневатим опушенням, черешок від 0,5 до 1,5 см завдовжки [9]. Восени листки набувають оранжевого кольору та зберігаються на дереві всю зиму [2].

Рис. 3. Листки *Quercus imbricaria*

Плід короткочерешковий, жолудь напівкулеподібний [9], блідо-жовтого кольору [Дер и куст], від 1 до 1,5 см заввишки [9] або до 2,5 см [2], закритий на 1/3 чи 1/2 чашеподібною плюскою. Лусочки плоски ланцетні, світло-коричневі [2].

4. *Quercus palustris* Münchh. [6, 10] — Дуб болотний. Цей вид заявлений в каталозі Національного дендропарку «Софіївка» в одному екземплярі в кварталі № 26 було виявлено на Єлисейських полях по лівому березі струмка біля магнолії [3]. Це невелике дерево до 10 метрів, не плодоносить.

В природі дуб болотний росте до 25 [2] інколи 40 м [4, 9]. Дерево з тонкими галузистими пагонами та зазвичай повислими кінцями, формує симетричну пірамідальну крону в молодому віці, а в дорослому — неправильну та видовжену [9] або широкопірамідальну [4]. Кора товста, темно-бура [2] або зеленувато-коричнева та гладенька, у старих дерев мілкорозтріскана [4].

Бруньки видовжено-овальні до 3–6 мм завдовжки, темно-коричневого кольору [2]. Пагони практично голі, темно-червоно-коричневого кольору або оранжевого [4, 9], бруньки горіхово-коричневі, не опушені.

Листя еліптичне або еліптично-видовжене, від 8 до 12 см завдовжки, клиноподібне з основи, перисторозсічене, має від 5 до 7 видовжених або видовжено-ланцетних хвилясто-зубчастих лопатей, світло-зелені зверху, знизу блідо-зелені, блискучі і без опушення (рис. 4.).

Рис. 4. Листки *Quercus palustris*

Опушення спостерігається лише між жилками на листовій пластинці [4, 9], черешок тонкий, від 2 до 5 см завдовжки [9]. Восени листки пурпурного кольору [4].

Плоди сидячі, жолудь практично напівкулеподібний 1,5 см заввишки, з тонкою гострою верхівкою [4], закритий на 1/3 блюдцеподібною плюскою, на якій лусочки близько притиснуті одна до одної та дещо опушені [4, 9].

5. *Quercus robur* L. [6, 10] — Дуб звичайний або дуб черешчатий. Дерева цього виду було виявлено в кількості до 1000 шт в кварталах № 12, 13, 22, 23, 24, 25, як заявлено в каталозі

Національного дендропарку «Софіївка» [3]. Дерева добре плодоносять.

Дуб звичайний — потужне дерево з могутнім товстим стовбуром та широко розміщеними масивними гілками, які формують відкриту розкидисту крону. Висота дерева від 25 до 30 метрів, інколи 40 м, стовбур товстий, з темною глибокоборознистою корою. Кора у молодого дерева гладенька, за що її називають дзеркальною, бурого кольору, пізніше срібно-сіра, а в віці 30 років починає розтріскуватися, стає товстою та бруо-сірою [2].

Однорічні пагони дещо п'ятигранні, зеленувато-червонуваті зі світлими сочевичками, не опушені. Бруньки яйцеподібні, темніші пагонів, багатолусочкові. Бічні бруньки скупчені на кінці пагона, а всередині — термінальна ростова брунька. [1].

Листки залишаються зеленими до пізньої осені, але кожного року опадають, перистолопатові, за формою від обернено-яйцеподібних до видовжених обернено-яйцеподібних, від 5 до 12 і навіть 30 см завдовжки, та 3–15 см завширшки, в основі серцеподібні або клиноподібні (рис. 5.).

Рис. 5. Листки *Quercus robur*

Листкова пластинка має від 3 до 7 пар заокруглених лопатей, без опушення, темно-зелена зверху, блідо-блакитно-зелена знизу, черешок завдовжки від 4 до 8 мм. Молоді листочки часто червонуваті, або жовтуваті, м'які, але в середині літа стають шкірястими [1].

Плоди світло-коричневого або бруо-жовтого кольору, гладенькі та блискучі, розміщені групою від 1 до 5 шт. на плодоніжках завдовжки від 3 до 8 см, форма жолудя від овальної до овально-видовженої.

Плід завдовжки від 1,5 до 2,5 см навіть до 3,5 см [2], з шипиком на верхівці, закритий на 1/3 чи 1/4 чашеподібною плюскою. Плюска буровато-сіра, сизоопушена, до 20 мм в діаметрі, лусочки зрослися разом, на яких випуклі лише верхівки. Дуже мінливий вид, має більше ніж 40 садових форм. [1, 2, 4, 9]. Слід відмітити, що в парку існують дерева *Quercus robur*, які за реакцією на кліматичні умови суттєво розрізняються на два фенологічні різновиди: *Quercus robur* var. *praesox*, який рано розпочинає вегетацію та *Quercus robur* var. *tardiflora* [1], у якого бруньки бубнявють в середньому на два тижня пізніше, на цей час у ранньої форми вже будуть сформовані листки.

6. *Quercus robur* var. *fastigiata* Lam. — Дуб звичайний різновид пірамідальний [2, 4, 9] Дуб пірамідальний заявлений в каталозі Національного дендропарку «Софіївка» [3] було виявлено в кварталі № 8 та 39 в кількості 2 та 1 екземплярів відповідно. Дерева плодоносять. Це різновид черешчатого дуба, але його пагони розташовуються вертикально, формують колоноподібну крону, як у пірамідальній тополі [2, 9]. Листки суттєво не відрізняються (рис. 6.).

Рис. 6. Листки *Quercus robur* var. *fastigiata*

7. *Quercus robur* var. *heterophylla* (Loud.) K. Koch. — Дуб звичайний різновид різнолистий [2, 4, 9]. Дуб різнолистий було виявлено як

заявлено в каталозі Національного дендропарку «Софіївка» в кварталі № 39.

Дуб різнолистий — це різновид черешчатого дуба. Листя витягнуте та розділене по центральній жилці на нерівні частини, клиноподібне від основи, вузько-обернено-яйцеподібні [2] з дещо нерегулярним тупими лопатями по контуру, іноді вигнуте з пухлячкими нерівностями, інколи з цілим краєм (рис. 7.).

Рис. 7. Листки *Quercus robur* var. *heterophylla*

8. *Quercus robur* var. *pendula* (Loud) A. DC. — Дуб звичайний різновид плачущий. [2, 4, 9] Дуб плачущий заявлений в каталозі Національного дендропарку «Софіївка» було виявлено в кварталі № 39 на території дослідно-виробничої ділянки розсадника.

Висота цього дерева 6 метрів, стовбур з темно-глибокоборознистою корою. Це різновид черешчатого дуба, але з плачущими пагонами. Листки лопатеві, за формою від обернено-яйцеподібних до видовжено-обернено-яйцеподібних, від 5 до 15 см завдовжки, та 3–8 см завширшки, в основі серцеподібні або клиноподібні.

Листкова пластинка розрізана на 3–5 пар округлих лопатей, листок розсічений наполовину до середньої жилки, без ознак перистості, не опушений, темно-зелений зверху, блідо-зелений знизу, черешок завдовжки від 4 до 8 мм (рис. 8.). Плоди світло-коричневого або буро-жовтого кольору, гладенькі та блискучі, на плодоніжках завдовжки від 3 до 5 см, форма жолудя від овальної до овально-видовженої. Плід завдовжки від 1,5 до 2,5 см, з шипиком на верхівці, закритий на 1/3 чи 1/4 чашеподібною плюскою. Плюска буровато-сіра, лусочки зрослися, випуклі лише їх верхівки.

Рис. 8. Листки *Quercus robur* var. *pendula*

Крім названих видів дуба в каталозі Національного дендропарку «Софіївка» НАНУ при обстеженні насаджень парку за морфологічними ознаками було визначено додатково 4 види:

1. *Quercus acutissima* Carruth. — Дуб найгостріший.
2. *Quercus rubra* var. *borealis* (F. Michx.) Farw. — Дуб червоний різновид північний
3. *Quercus phellos* L. — Дуб верболистий
4. *Quercus macrocarpa* Michx. — Дуб великоплідний

1. *Quercus acutissima* Carruth. [6, 10] — Дуб найгостріший. Росте в одному екземплярі в Арборетумі на дослідно-виробничій ділянці розсадника (кв. 39).

В природі дерево виростає до 15 м, пагони не опушені. Листя за формою від овально-видовженої до видовженої. Листкова пластинка загострена, розміром від 8 до 18 см завдовжки, широко-клиноподібна або заокруглена від основи, з країв пильчаста, з одної сторони якої від 12 до 16 паралельних жилок, які закінчуються щетиноподібними зубцями (рис. 9.).

Листок не опушений, зверху блискучий, знизу світло-зелений, що є характерною ознакою виду. Опушеність спостерігається лише в період формування листкової пластинки та в пазухах жилок уже сформованих листків, черешок завдовжки від 1,5 до 2,5 см.

Плід сидячий, плюска закриває до 2/3 плоду та має довгі рівномірно розташовані та загнуті назад лусочки [9].

Рис. 9. Листки *Quercus acutissima*

2. *Quercus rubra* var. *borealis* (F. Michx.) Farw. — Дуб червоний різновид північний. Подається як синонімім *Quercus rubra* L. [6, 10], ще одна синонімічна назва *Quercus rubra* var. *ambigua* Fern. [4]. У довіднику «Деревья и кустарники» [2], та А. Rehder [9] вказують цей різновид як самостійний вид *Quercus borealis* Michx., при цьому взагалі не подають *Quercus rubra* L. У довіднику «Декоративная дендрология» [4] червоний та північний дуби подані як два близькі, хоча самостійні види.

Дерева дуба північного ростуть в кварталі № 36 в кількості близько 50 шт. В природі дерево виростає заввишки від 20 до 25 м. Пагони тонкі, практично не опушені, світло- або темно-коричневі, бруньки світло-бурі, овальні, злегка загострені на кінці, опушені лише в апікальній частині. Листки видовжені від 12 до 22 см завдовжки, зазвичай клиноподібні в основі. Листкова пластинка розсічена на 7 чи 11 лопатей, але в верхній частині ця розсіченість менша, лопаті трикутно-овальні чи овально-видовжені з кількома нерегулярними зубцями (рис. 10.).

Листок зверху блідо-зелений, знизу сіро- чи біло-зелений інколи блідо-жовто-зелений, без опушення, опушені лише місця між жилками, черешок від 2 до 5 см завдовжки.

Плоди на короткій ніжці, жолудь овальний, завдовжки від 2 до 2,5 см та від 1,5 до 2 см в перерізі, жолудь закритий на 1/3 напівсферичною плюскою з близько притиснутими та злегка опушеними лусочками [2, 4, 9].

Рис. 10. Листки *Quercus rubra* var. *borealis*

3. *Quercus phellos* L. [6, 10] — Дуб верболистий. Ростає в одному екземплярі невисоким деревом до 5 м в кварталі № 26 на Єлисейських полях на правому березі струмка біля дуба болотного та магнолії.

В природі дерево виростає висотою 20 або 25 м має конічно-кулеподібну крону та вербоподібні листки, які восени змінюють свій колір на світло-жовтий, що є особливістю цього виду. Пагони тонкі, червоно-коричневі, не опушені. Листки лінійно-видовжені, ланцетоподібні, загострені на кінці, завдовжки від 5 до 10 см, глянцеві зверху, опушені на початку розвитку, сформовані листки не опушені та світло-зелені за кольором (рис. 11.).

Рис. 11. Листки *Quercus phellos*

Плід практично сидячий, напівсферичний, до 1 см завдовжки, закритий лише з основи блюдцеподібною плоскою [4, 9].

4. *Quercus macrocarpa* Michx. [6, 10] — Дуб великоплідний. Ростає в двох екземплярах в кварталі № 3 по екскурсійному маршруту напроти ділянки В. В. Мітіна та одним деревом в кварталі № 26 через дорогу напроти Амстердамського шлюзу. Древа не плодоносять.

В природі дерево виростає заввишки 25 інколи 55 м. Кора світло-коричнева, з глибокими борознами та лусками. Пагони короткі, на початку свого розвитку щільно опушені, сформовані пагони не опушені. На пагонах інколи розвиваються коркові крила, що являється особливістю виду.

Листки за формою від обернено-яйцеподібних до видовжено-обернено-яйцеподібних, завдовжки від 10 до 24 см, в основі клиноподібні та інколи заокруглені, ліроподібно-перисті. Нижча частина листка звичайно з 2–3 парами лопатей відділена широкими і глибокими пазухами від верхньої лопаті, яка звичайно дуже велика та складається з 5-ти — 7-ми пар яйцеподібно-тупих лопатей, якщо верхня лопать менша, тоді вона 3-лопатева (рис. 12.).

Рис. 12. Листки *Quercus macrocarpa*

Листки зверху темно-зелені та блискучі, знизу сірувато- чи білуватоопушені.

Плоди сидячі, жолудь широкояйцеподібний чи еліпсоїдний 2–3,5 см заввишки, закритий на менше ніж на 1/2 або більше у великих плодів, його верхні лусочки закінчуються в тонкі ості і формують бахромоподібний контур, нижче ці ості значно потовщені. Дерево звичайно з високим стовбуром та розлогими

пагонами, які формують широку крону, часто коркові пагони кидаються в очі взимку [2, 4, 9].

Висновки

Отже, в результаті проведення дослідження насаджень видів роду *Quercus* колекції Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАНУ, станом на 2016 рік нами було нараховано 12 видів:

1. *Quercus rubra* L. — Дуб червоний
2. *Quercus castaneifolia* C. A. Mey. — Дуб каштанолістий
3. *Quercus imbricaria* Michx. — Дуб черепичастий
4. *Quercus palustris* Münchh. — Дуб болотний
5. *Quercus robur* L. — Дуб звичайний
6. *Quercus robur* var. *fastigiata* Lam. — Дуб звичайний різновид пірамідальний
7. *Quercus robur* var. *heterophylla* (Loud.) K. Koch. — Дуб звичайний різновид різнолістий.
8. *Quercus robur* var. *pendula* (Loud) A. DC. — Дуб звичайний різновид плакучий
9. *Quercus acutissima* Carruth. — Дуб найгостріший.
10. *Quercus rubra* var. *borealis* (F. Michx.) Farw. — Дуб червоний різновид північний
11. *Quercus phellos* L. — Дуб верболистий
12. *Quercus macrocarpa* Michx. — Дуб великоплідний

Чотири види роду *Quercus* із заявленого списку в каталозі рослин Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАНУ станом на 2000 рік в насадженнях парку виявлено не було, це:

1. *Quercus libani* Oliver — Дуб ліванський
2. *Quercus macranthera* F. et M. — Дуб великопиляковий
3. *Quercus petraea* Liebl — Дуб скельний
4. *Quercus robur* var. *purpurea* — Дуб звичайний різновид червонуватий

Чотири види роду *Quercus* визначено як нові для насаджень парку це:

1. *Quercus acutissima* Carruth. — Дуб найгостріший.
2. *Quercus rubra* var. *borealis* (F. Michx.) Farw. — Дуб червоний різновид північний
3. *Quercus phellos* L. — Дуб верболистий
4. *Quercus macrocarpa* Michx. — Дуб великоплідний.

Перелік посилань

1. Булигин Н. Е. Дендрология /

- Булигин Н. Е. — М.: Агропромиздат, 1985. — 279 с.
2. *Деревья и кустарники. Покрытосеменные.* / Под ред. Л. И. Рубцова. — К.: Изд. «Наукова думка», 1974. — 587 с.
 3. *Каталог рослин дендрологічного парку «Софіївка»* / За ред. кандидата біологічних наук І. С. Косенка. — Умань: Уманський дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, 2000. — 160 с.
 4. Колесников А. И. Декоративная дендрология / Колесников А. И. — М.: Лесная промышленность, 1974. — 703 с.
 5. *Acta Plantarum.* Режим доступу: <http://www.actaplantarum.org/acta/galleria.php?lista=0&mode=1&cat=24&cid=133&last=0>
 6. *Catalogue of Life: 2013 Annual Checklist.* Режим доступу: <http://www.catalogueoflife.org/annual-checklist/2013/search/all/key/quercus/match/1>
 7. *Kew Herbarium Catalogue* Режим доступу: <http://apps.kew.org/herbcat/gotoHomePage.do>
 8. *Portal České flory.* Режим доступу: <http://flora.upol.cz>
 9. *Rehder A. Manual of cultivated trees and shrubs hardy in North America* / Rehder A. — New York: The Macmillan company, 1949, — 995 p.
 10. *The Plant List* — a working list of all plant species. Режим доступу: <http://www.theplantlist.org>
 11. *UCONN Plant Database.* Режим доступу: <http://hort.uconn.edu/search.php>
 12. *USDA Plants Database.* Режим доступу: <http://plants.usda.gov/java/nameSearch>

Ю. О. Румянков

Национальный дендрологический парк «Софиевка» НАН Украины,

АНАЛИЗ ВИДОВОГО СОСТАВА НАСАЖДЕНИЙ РОДА *QUERCUS* L. В НАЦИОНАЛЬНОМ ДЕНДРОЛОГИЧЕСКОМ ПАРКЕ «СОФИЕВКА» НАН УКРАИНЫ

Проведен сравнительный анализ морфологических признаков между гербарными образцами имеющихся видов растений рода *Quercus* Национального дендрологического парка «Софиевка» НАН Украины и гербарием из электронных источников с приведенным описанием видов в дендрологических определителях. Обнаружено частичное несоответствие между имеющимся видовым составом насаждений рода *Quercus* и указанным в справочном пособии «Каталог растений дендрологического парка «Софиевка» НАНУ» за 2000 год. Установлено, что коллекция видов рода *Quercus* Национального дендрологического парка «Софиевка» НАНУ составляет 12 видов.

Rumyantov Y. O.

National dendrological park «Sofievka» of the National Academy of Sciences of Ukraine

ANALYSIS OF PLANTS SPECIES COMPOSITION OF THE GENUS *QUERCUS* L. IN THE NATIONAL DENDROLOGICAL PARK «SOFIEVKA» OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

Comparative analysis of morphological characters between existing herbarium specimens plants of the genus *Quercus* of the National dendrological park «Sofievka» of the National Academy of Sciences of Ukraine and the herbarium of electronic sources to the described species in dendrological qualifiers was conducted. A partial discrepancy between the existing plants species composition of the genus *Quercus* and listed in catalog of plants dendrological park «Sofievka» of the National Academy of Sciences of Ukraine for 2000 was founded. Collection of species of the genus *Quercus* of the National dendrological park «Sofievka» of the National Academy of Sciences of Ukraine contains 12 species was established.